

Ανακαλύπτοντας τη Λοκρίδα

Μαρτίνο - Λάριμνα - Κόκκινο - Λίμνες Υλίκη και Παραλίμνη

ΚΕΙΜΕΝΟ : ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΠΛΑΣΣΑΡΑ / ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ : ΟΡΕΣΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ

Ξεκινήσαμε πρωί πρωί, παίρνοντας την Εθνική οδό προς Λαμία. Ο Βασίλης, ο Στέλιος, ο Ορέστης κι εγώ. Σκοπός να επισκεφτούμε την περιοχή της Λοκρίδας, τις λίμνες Υλίκη και Παραλίμνη, και τα γύρω χωριά. Σε καμιά ώρα περίπου, στο βάθος, αριστερά μας, βλέπουμε την Υλίκη αλλά την προσπερνάμε γιατί θέλουμε ν' αρχίσουμε αυτή την επίσκεψη από τη βόρεια άκρη της περιοχής και τα υπόλοιπα να τα δούμε στην πορεία της επιστροφής.

Σε ένα τέταρτο περίπου, έχουμε προσπεράσει τη σήμανση που μας πληροφορεί ότι εκεί κοντά μας βρίσκεται το χωριό Κάστρο και συνεχίζουμε προς βορρά. Σε λίγο βλέπουμε την ταμπέλα "Προς Μαρτίνο", που είναι ο πρώτος προορισμός μας. Αφήνουμε την Εθνική Οδό και στρίβουμε δεξιά. Ύστερα από μια μικρή διαδρομή, σε ασφαλτοστρωμένο δρόμο, έχουμε φτάσει και παρκάρουμε έξω από το "**Δημαρχείο Οπουντίων**". Η Δήμαρχος λείπει αλλά οι άνθρωποι μας φέρονται με εξαιρετική ευγένεια και σπεύδουν να μας εξυπηρετήσουν, δίνοντας κάθε είδους πληροφορία και προμηθευόντάς μας, με CD και φυλλάδια για την ιστορία του τόπου. Στον τοίχο ένα βραβείο για το άριστο μέλι της περιοχής. Το ρίχνουμε στην κουβέρτα για αρκετή ώρα ενώ το ενδιαφέρον που μας προκαλούν οι πληροφορίες των συνομιλητών μας, μας κάνουν να θέλουμε να τα δούμε όλα το συντομότερο. Φεύγουμε από το Δημαρχείο και παίρνουμε περπατώντας το δρόμο προς τα εκκλησάκια που είναι στο λόφο.

ΓΟΥΜΕΛΙΤΕΑ

Βρισκόμαστε στην αρχαία Λοκρίδα και η ιστορία είναι πανταχού παρούσα, παρ' όλη τη φθορά που έχουν υποστεί τα απομεινάρια της. Τραβάμε προς την αρχαία πόλη Γουμελιτέα. Την προγονική όπως φαίνεται πόλη του Μαρτίνο, που δεν είναι άλλη από το σημερινό "Παλιοχώρι".

Τριγυρίζουμε προσπαθώντας ν' ανακαλύψουμε τα χνάρια της Γουμελιτέας. Κάπου μισοκρυμμένα στους θάμνους, βρίσκουμε ερείπια από διπλά, πολυγωνικά τείχη. Θα πρέπει να ήταν μια ισχυρή πόλη. Όμως η έρευνα φαίνεται πως δεν έχει ολοκληρωθεί, τα στοιχεία που την αφορούν, σκοτεινά και αβέβια: "*Το Παλιοχώρι στο Μαρτίνο*", έλεγαν οι παλιότεροι ερευνητές, "*ήταν κάποτε το κέντρο πόλεως για την οποία δεν γνωρίζουμε ποια εποχή έζησε, τι δύναμη είχε και ποιο ήταν το τέλος της*".

Σήμερα φαίνεται πως τα πράγματα είναι λίγο καλύτερα. Κάποιες έρευνες, κάποιες σκόρ-

πιες πληροφορίες, πασχίζουν να ζωντανέψουν, αν όχι την άγνωστη πόλη, τουλάχιστον το γύρω τόπο: "*Οι Οπουντίοι Λοκρείς πολέμησαν στη μάχη των Θεομοπυλών, συμμετείχαν με 7 καράβια στην εκστρατεία κατά των Περσών, έλαβαν μέρος στην εκστρατεία της Τροίας με 40 μαύρα καράβια και αρχηγό τον Αίαντα τον Λοκρό*".

Αρχαία σκάνδαλα θαμμένα κάτω από τη γη που πατάμε: "*Ο Αίαντας ο Λοκρός δεν γύρισε ποτέ στην πατρίδα, γιατί κατά την πολιορκία της Τροίας, είχε βιάσει την Κασσάνδρα μέσα στο ναό της Αθηνάς. Η θεά τον καταράστηκε και, στο γυρισμό, χάθηκε στα κύματα...*"

Η περιέργειά μας έχει κεντρίσει αρκετά. Πού βρίσκεται τελικά η αρχαία Γουμελιτέα; Ξέρουμε ότι σοβαρά ευρήματα που ανακαλύφθηκαν σ' αυτά εδώ τα χωράφια, τώρα στεγάζονται στο Μουσείο των Θηβών. Η πόλη όμως; Χάθηκε και δεν άφησε ίχνη; Όχι, δε γίνεται, η πόλη είναι εδώ. Λίγο να ψάξεις, θα βρεις κομμάτια από αρχαία τείχη στα σύνορα των χωραφιών, εκεί που δεν πλησιάζουν τα

γεωργικά μηχανήματα. Κι αυτές οι πέτρες που είναι σκόρπιες στο λόφο, όσο τις κοιτάζουμε καταλαβαίνουμε πως είναι αρχαία ερείπια, κομματιασμένα κι αφρόντιστα, παραδομένα στο έλεος της φθοράς. Να και οι πρώτες πληροφορίες για την ιστορία της, όπως τις έχει συγκεντρώσει ο ερευνητής **Νίκος Μπάτσος** από το Μαρτίνο Λοκρίδας. "Εδώ διακρίνεις έναν πολιτισμό που αναπτύχθηκε πριν από 2400 χρόνια. Η πόλη βρισκόταν σε ακμή τον 3ο με 4ο αιώνα π. Χ. και "έζησε" ως την εποχή του Βυζαντινού αυτοκράτορα Ιουστινιανού. Μετά τα ίχνη της χάνονται..." Όμως μια αναφορά για τη Γουμελί-

Ακόμα μια ερειπωμένη εκκλησία κοντά στο Ακραίφνιο.

τέα, που τώρα πια λέγεται Γουμελίτα, υπάρχει και τον 6ο αιώνα μ. Χ. Αργότερα την είπαν Γουμελίτσα.

Ανεβαίνουμε. Από το εκκλησάκι του Αι Νικόλα στο εκκλησάκι του Αι Γιώργη. Βρισκόμαστε στο κέντρο της αρχαίας πόλης, εδώ που ανακαλύφθηκαν τα περισσότερα ευρήματα. Τριγύρω ένα πλάτωμα με ελιές. Και μέσα στον ελαιώνα, ένα κομμάτι από αρχαίο τείχος, πελεκημένες πέτρες, μυλόπετρες, διάσπαρτα κομμάτια κεραμικών. Εδώ λέγεται ότι ήταν χτισμένα τα ανάκτορα και ο ναός του Διονύσου ενώ στις απέναντι πλαγιές, προς την κορυφή, υπάρχει και σπηλιά του θεού Πάνα. Βλέπουμε κίονες, ένα ανάγλυφο,

κάτι σαν κεφάλι ελαφιού, κάτι σαν σταυρό ή σαν πλάσμα δικέφαλο. Αργότερα στον ίδιο τόπο, οι χριστιανοί έφτιαξαν το δικό τους ναό. Πελώριες τετραγωνισμένες πλάκες και κίονες έχουν ενσωματωθεί στην τοιχοποιία του ναού. Πάνω απ' την πόρτα η επιγραφή: "Ο ιερός ναός Άγιος Γεώργιος, καταστραφείς εκ σεισμού το 1894, ανοικοδομήθη τον Μάιο του 1895".

ΑΡΧΑΙΟ ΤΣΟΥΝΑΜΙ

"**Ε**κ σεισμού..." Πληροφορούμαστε πως βρισκόμαστε στο κέντρο ακριβώς του πασίγνωστου ρήγματος της Αταλάντης. Το ρήγμα περνάει από το κέντρο της αρχαίας πόλης. Στη συνέχεια κατεβαίνει στο ρέμα που βλέπουμε κάτω ν' απλώνεται, σκαρφαλώνει στην κορυφή του απέναντι βουνού και καταλήγει στα λεγόμενα Σκροπονέρια. Το φοβερό ρήγμα της Αταλάντης, που κατακαλόκαρο, το 426 π. Χ., όπως μας λέει ο Θουκυδίδης, σήκωσε τρία θαλάσσια κύματα που έπνιξαν την περιοχή. Κόστισε 850 νεκρούς, οι ανατολικές πόλεις της Λοκρίδας αφάνιστηκαν, ενώ το νησάκι Αταλάντη, χωρίστηκε στα δύο. Μαρτυρία υπάρχει και για έναν μεγάλο σεισμό που έγινε το 106 π. Χ., ενώ ζωντανές μνήμες πέρασαν από γενιά σε γενιά, για το σεισμό που έγινε στις 8 Απριλίου το 1894, ημέρα Παρασκευή, παραμονή του Λαζάρου. Τότε ήταν που γκρεμίστηκε ολόκληρο το **Μαρτίνο** και διαλύθηκαν τα αρχαία ερείπια της περιοχής.

Το Μαρτίνο λοιπόν καταστράφηκε το 1894. Άρα δεν πρόκειται να δούμε ούτε ένα από τα σπίτια-ταμπούρα που ανάμεσά τους έγινε εκείνη η απίθανη μάχη του 1829: Ήταν ένας πολύ βαρύς χειμώνας. Ο Βάσος Μαυροβουνιώτης αποφασίζει να οχυρωθεί μέσα στο Μαρτίνο περιμένοντας εκεί τον Μαχμούτ που βάδιζε προς τη Θήβα. Έκλεισε όλους τους δρόμους με πετρόχιστα οδοφράγματα κι άφησε ελεύθερο μόνο τον κεντρικό δρόμο για να μπούνε οι Τούρκοι. Τοποθέτησε τους άντρες του μέσα σε σπίτια, στα οποία έχτισε τις πόρτες και τα παράθυρα, συστήνοντάς τους να κάνουν απόλυτη σιγή, ώσπου να τους δοθεί το σύνθημα για δράση. Ο Μαχμούτ προχωρώντας με χιονοθύελλα, έφτασε στο Μαρτίνο μέσα από τους αποκλεισμένους από τα χιόνια

MARTINO

Παλιά σπίτια που αντιστέκονται στους σεισμούς. Ένας τροχοκίνητος πραματευτής μπροστά στο παλιό Σχολείο.

ΛΑΡΥΜΝΑ

Οι παλιές, καλές συνήθειες δεν αλλάζουν: Ψάρεμα μπροστά στο εργοστάσιο. Ελληνιστικά ερείπια και καμινάδα στον "ταρσανά" της Λάρυμνας.

δρομούς. Η μάχη έγινε στις 29 Ιανουαρίου, ήταν νικηφόρα για τους ταμπουρωμένους και έπαιξε αποφασιστικό ρόλο στην απελευθέρωση της "πάνω από την Πελοπόννησο Ελλάδα", ανατρέποντας ίσως κάποια από τα σχέδια των Μεγάλων Δυνάμεων. Μια μάχη που τη γιορτάζουν ως σήμερα οι κάτοικοι του Δήμου Οπουντίων (Μαρτίνο και Λάρυμνα), ως εθνική γιορτή.

ΛΑΡΥΜΝΑ

— εκινάμε για τη Λάρυμνα. Ο δρόμος ορεινός, με θέα προς το ρήγμα της Αταλάντης, και στο βάθος η θάλασσα του Ευβοϊκού κόλπου. *"Από δω έφυγαν τα πλοία για την Τροία"*, μας λέει ένας ντόπιος που μας συνοδεύει ώσπου να φτάσει στο χωράφι του, σα να μιλάει για μια χτεσινή υπόθεση. *"Κι ύστερα, η άλωση της Τροίας μαθεύτηκε στις Μυκήνες μέσα σε μια νύχτα, γιατί οι Έλληνες άναβαν φωτιές, από κορφή σε κορφή"*.

Ο δρόμος ασφαλτοστρωμένος, με αρκετές στροφές και κατηφορικός, δεν δημιουργεί κανένα πρόβλημα. Σε λίγη ώρα φτάνουμε στη **Λάρυμνα**. Τη βρίσκουμε αναπτυγμένη γύρω από το μικρό, φυσικό λιμανάκι της, τον "Ταρσανά". Στις όχθες του λιμανιού σώζονται σε καλή κατάσταση ελληνοσικά τείχη, μισοβυθισμένα στα νερά. Μια τυχαία συνάντηση, εκεί στο λιμάνι, με τον αρχαιολόγο κ. **Βασίλη Χαραχλιάνη**, θα μας δια φωτίσει για πολλά: Η Λάρυμνα φέρνει το αρχαίο της όνομα από τη Λάρυμνα, την κόρη του Κύνου - ένα γε-νεαλογικό δέντρο πολύ παλιό, που φτάνει ως τον Δευκαλίωνα και τον κατακλυσμό του! Στη θέση "Παζαράκι" υπάρχουν ακόμα τα ερείπια από την αρχαία πόλη και λείψανα που δείχνουν ότι η περιοχή ήταν κατοικημένη από τα προϊστορικά χρόνια.

Όμως, ενώ μιλάμε, ο αέρας μας φέρνει μια δυσάρεστη οσμή: Δεν το είπαμε στην αρχή αλλά αυτό που "κλέβει" την παράσταση στη Λάρυμνα, σίγουρα δεν είναι τα ελληνοσικά τείχη αλλά το εργοστάσιο της **Λάρκο**, το μοναδικό στην Ευρώπη που παράγει νικέλιο. Το φουγάρο του δεσπόζει πανύψηλο δίπλα στο λιμανάκι, σκορπίζοντας τον καπνό σε μεγάλη απόσταση και διεκδικώντας με

επιτυχία τον τίτλο του διασημότερου "μνημείου" της περιοχής! Απέναντι ένα σχολείο. Η ιστορία είναι πολύ παλιά: Οι πρώτες υποτυπώδεις εγκαταστάσεις ξεκίνησαν από τη δεκαετία του 30 ακόμα, και τότε ο σχεδιασμός ήταν να μεταφερθεί στην Εύβοια. Αλλά επειδή *"ουδέν μονιμότερον του προσωρινού"*, όπως μας λέει ο κ. Χαραχλιάνης, το εργοστάσιο παρέμεινε και πήρε την τελική του μορφή στη 10ετία του 60. Κοινή είναι η διαπίστωση ότι η τοπική οικονομία ωφελήθηκε σημαντικά και ότι γενεές ανθρώπων βρήκαν δουλειά εκεί. Από την άλλη, φαίνεται ότι κόστισε μεγάλη περιβαλλοντική υποβάθμιση στην άλλοτε ωραία Λάρυμνα και ότι δεν πάρθηκαν αξιόλογα μέτρα για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα. Ο κ. Χαραχλιάνης, γέννημα και θρέμμα της περιοχής, θυμάται τη Λάρυμνα τότε που ήταν ακόμα "τουριστικός προορισμός" κι έρχονταν όλοι να κάνουν τα μπάνια τους, ότι το λιμανάκι ήταν γεμάτο ζωή, ο γύρω χώρος δασωμένος και πεντακάθαρος. *"Ήταν τόσο όμορφα που γινόταν λόγος να αξιοποιηθεί σαν τουριστικό θέρετρο της περιοχής, κάτι που βέβαια δεν μπόρεσε να γίνει"*, θα μας πει.

Καιρός να φεύγουμε από τη Λάρυμνα. Ο Ορέστης έχει τελειώσει τη φωτογράφιση των ελληνοσικών τειχών και του εργοστασίου, μαζεύομαστε και μπαίνουμε στο αυτοκίνητο συνεχίζοντας το δρόμο μας.

Μόνο που δεν είναι εύκολο να φύγεις από τη Λάρυμνα αφού "η πόλη θα σε ακολουθεί" για

"Βουνά" και "λίμνες", τα υπολείμματα από το πολύτιμο μαύρο μέταλλευμα.

πολλά ακόμα χιλιόμετρα. Στο ποτάμι που χύνεται στο λιμανάκι, ένας ηλικιωμένος ψαρεύει με καλάμι στα μολυσμένα νερά. Σταματάμε να τον φωτογραφίσουμε και τον ρωτάμε γιατί διάλεξε αυτό το μέρος. "Α, δεν υπάρχει πρόβλημα, εδώ ψάρευα και πριν από 50 χρόνια" μας λέει ανέμελα.

Προχωράμε. Βουνά από μαύρη σκόνη σε όλο το μήκος του δρόμου. Λατομεία και φορηγά που μεταφέρουν το πολύτιμο μαύρο μέταλλευμα, εκτάσεις βυθισμένες στη μαύρη λάσπη. Φεύγουμε.

Ευχάριστη έκπληξη το βυζαντινό εκκλησάκι του **Αγίου Νικολάου**. Το συναντάμε στο δρόμο, αριστερά μας και σταματάμε αμέσως. Έχει μείνει μόνο ένα τμήμα του αλλά είναι πανέμορφο. Αυτή τη στιγμή βρίζεται σε διαδικασία αναστύλωσης, μια προσπάθεια που ξεκίνησε πριν από χρόνια αλλά πραγματώνεται μόλις τώρα. Είναι του **11ου αιώνα** και θα γίνει θαύμα όταν ολοκληρωθεί η αναστύλωση. Ο Ορέστης σκαρφαλώνει στην κλειστή καγκελόπορτα και μπαίνει μέσα για να βγάλει φωτογραφίες. "Θα ξανάρθουμε", λέμε φεύγοντας.

ΝΕΟ ΚΟΚΚΙΝΟ ή ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ - το χωριό φάντασμα -

Αλλά οι εκπλήξεις συνεχίζονται. Δίπλα στο δρόμο, στα δεξιά, μας σταματάει η παρουσία ενός "αλλιότικου" χωριού. Δεν έχουμε καταλάβει ακριβώς τι συμβαίνει, αλλά αισθανόμαστε πως πρέπει να το επισκεφτούμε αμέσως. Αρχίζουμε να περπατάμε στους δρόμους του. Τα σπίτια μοιάζουν παλιά κι οπωσδήποτε δεν έχουν καμιά σχέση με ό,τι έχουμε συνηθίσει να βλέπουμε στα γύρω χωριά. Όμως το πιο παράξενο είναι η ατμόσφαιρα που αποπνέει. Στα πρώτα βήματα που κάνουμε, ανακαλύπτουμε πως βρισκόμαστε σ' ένα χωριό φάντασμα. Κανείς δεν φαίνεται να κατοικεί εδώ. Έρημοι δρόμοι, σπίτια ομοιόμορφα, το ένα κοντά στο άλλο, δίνουν μια εικόνα ερημιάς και εγκατάλειψης. Δεν ακούγεται τίποτα. Μέσα από τα ανοιχτά παράθυρα ενός εγκαταλειμμένου σπιτιού, βλέπουμε κουζινικά σκεύη και μια παλιά τηλεόραση. Οι ένοικοι σα να έφυγαν ξαφνικά

και τ' άφησαν όλα πίσω τους. Συνεχίζουμε στους παράλληλους και σωστά ρυμοτομημένους δρόμους. Φυτά σε γλάστρες που δεν ποτίζονται, άδειες αυλές, ένα κοτέτσι χωρίς πουλερικά, ένας μισοχαλασμένος παιδότοπος. Τι είναι εδώ;

Η πρώτη ζωντανή παρουσία, ένα δεμένο σκυλί στο πιο ακριανό από τα σπίτια, δίπλα στη λεωφόρο. Και η τύχη μας ανοίγει ξαφνικά: Στο πάνω μέρος του έρημου χωριού, ένα καφενείο-εστιατόριο ανοιχτό, με δυο-τρεις ανθρώπους να τρώνε μεσημεριανό και μια σιγανή μουσική στο ραδιόφωνο. Ορμάμε όλοι μέσα και αρχίζουμε τις ερωτήσεις.

-Τι είναι εδώ;

-Το χωριό λέγεται *Άγιος Ιωάννης ή Νέο Κόκκινο*, μας απαντά υπομονετικά ο ιδιοκτήτης χαμογελώντας για την άγνοιά μας.

-Δεν μένει κανείς;

Καθόμαστε στις καρέκλες που μας προσφέρουν και πίνουμε την πορτοκαλάδα μας, ενώ ο ιδιοκτήτης αρχίζει να μας εξηγεί: Το νέο Κόκκινο φτιάχτηκε από τη Λάρκω, στη δεκαετία του 50, για να μένουν οι εργάτες. Τότε οι άνθρωποι που κατοικούσαν εδώ ήταν

Έρημα σπίτια στο χωριό Νέο Κόκκινο. Φεύγοντας από τη Λάρυμνα, το πανέμορφο εκκλησάκι του **Αι Νικόλα** μας σταματάει. (αριστερά)

χιλιάδες. Εργάτες στο εργοστάσιο και μεταλλωρύχοι. Από ολόκληρη την Ελλάδα. Με το σχολείο τους, την εκκλησία, το "παρεδρείο" δηλαδή παράστημα της κοινότητας του χωριού Κόκκινο που βρίσκεται εδώ πιο πάνω.

Πλήρωναν κάποιο συμβολικό νόκι γιατί τα σπίτια ανή-κουν στην Εργατική Εστία. Αλλά τα χρόνια πέρασαν, οι καιροί άλλαξαν. Το μετάλλευμα υπάρχει ακόμα σε μεγάλες ποσότητες στην περιοχή. Στο εργοστάσιο μπήκαν καινούρια συστήματα, αυτοματισμοί κλπ., οι νέοι έψαχναν για άλλου είδους δουλειές... Σήμερα, έστω κι αν δεν φαίνονται, ζούνε ακόμα περίπου 30 οικογένειες. Αποχαιρετούμε τους φιλόξενους Κοκκινιώτες, κά-νουμε ακόμα μια βόλτα στο χωριό τους και φεύγουμε.

παρ' όλο που οι πληροφορίες μας έλεγαν ότι θα βρούμε και φύλακα. Αλλά μάλλον ήρθαμε σε ακατάλληλη ώρα. Κατεβαίνουμε από το αυτοκίνητο κι αρχίζουμε πορεία γύρω από ένα μικρό "οροπέδιο" που πάνω του έχουν χτιστεί τείχη, φτιαγμένα με τεράστιους ογκόλιθους. Προχωράμε κατά μήκος του τείχους, ψάχνοντας για είσοδο. Δε συναντάμε ψυχή. Στον ουρανό μόνο κάποια ωραία αρπακτικά κά-νουν θεαματικές βουτιές πολύ άνετα, ξεθα-ρεμένα φαίνεται από την ερημιά του τοπίου. Στο τέλος να την η είσοδος. Ανεβαίνουμε την

Γ Λ Α Σ

Από τον Άγιο Ιωάννη στρίβουμε δεξιά και κατευθυνόμαστε προς το χωριό Κάστρο και την Εθνική οδό. Δεν περνάει μισή ώρα και βρισκόμαστε "αντιμέτωποι" με μια πινακίδα που λέει "Αρχαιολογικός χώρος Γλα". Αποφασίζουμε να κάνουμε μια μικρή παρά-καμψη για να τον επισκεφτούμε. Ο δρόμος είναι καλός αλλά σχεδόν έρημος. Τουλάχισ-τον εμείς δεν συναντήσαμε ούτε ένα αυτοκί-νητο, ώσπου να φτάσουμε στην αρχαία Ακρό-πολη. Βρίσκεται σ' ένα ήσυχο, έρημο τοπίο,

ανηφόρα και τα πέτρινα σκαλιά. Εδώ μέσα ήταν χτισμένη η αρχαία πόλη, προστατευμένη από τα τείχη της που διατηρούνται ως σήμερα σε καλή κατάσταση

-Θα μάζεψε πολλούς τουρίστες, με κατάλληλη προβολή, παρατηρεί ο Στέλιος.

-Κι αν όχι αυτό, τουλάχιστον να δίνανε κά-ποιες πληροφορίες για ό,τι βλέπουμε, παρατη-ρεί ο Ορέστης.

Θυμάμαι την πρωινή κουβέντα που έκανα με τον αρχαιολόγο, τον κ. Χαραχλιάνη και τη με-ταφέρω: *Η πόλη αυτή κατοικήθηκε για πολλά πολλά χρόνια και μετά τη Μυκηναϊκή εποχή.*

**Ερείπια μιας ακόμα βυζαντινής εκκλησίας.
Γιγάντιες πέτρες στα τείχη της ακρόπολης Γλα.
Πηγαίνοντας προς το Γλα. (αριστερά)**

Αλλά στην εποχή της ακμής της, οι κάτοικοί της φαίνεται πως έκαναν τα πρώτα αποστραγγιστικά έργα της λίμνης Κωπαΐδας!

Η επέλαση της τεχνολογίας λοιπόν αρχίζει από πολύ παλιά. Αλλά ξεχάσαμε πως η γη αυτή ανήκε σ' έναν μυθικό λαό, τους Μινύες. Όσα ξέρουμε γι αυτούς λίγα και θαυμαστά. Και πάντως αρκετά ασαφή. Το βέβαιο είναι πως είχαν μια ιδιαίτερη ικανότητα στα υδραυλικά έργα. Υπόγειες καταβόθρες και σήραγγες που μετέφεραν τα νερά σε άλλες περιοχές, και η γη της αποστραγγισμένης Κωπαΐδας έτοιμη να δοθεί στην καλλιέργεια. Πότε; Νεώτερες έρευνες αναφέρουν το τέλος της 4ης και τις αρχές της 3ης χιλιετίας, κάπου ανάμεσα στο 3100 - 2800 π.Χ.!

Η φωτογράφιση της Ακρόπολης παίρνει αρκετή ώρα, αρχίζει να βραδυάζει. Αφήνουμε το Γλα, και προχωρούμε προς το χωριό Κάστρο όπου θα περάσουμε τη νύχτα και αύριο θα ξεκινήσουμε την αντίστροφη πορεία μας στην Εθνική οδό, με κατεύθυνση προς Αθήνα.

ΕΠΙΤΕΛΟΥΣ ΟΙ ΛΙΜΝΕΣ

Όταν ξεκινήσαμε γι αυτό το ταξίδι, λέγαμε "πάμε στις λίμνες". Κι όμως, γυρίζαμε χτες όλη μέρα και λίμνες ακόμα δεν έχουμε δει! Χωρίς άλλα χασομέρια, κατευθυνόμαστε επιτέλους προς την Υλίκη. Την προσπερνάμε πάλι όπως κι εχτές, μόνο που τώρα οι λίμνες βρίσκονται αριστερά μας. Αυτό επειδή δεν υπάρχει δρόμος που να είναι στο ύψος των λιμνών, έτσι προς οποιαδήποτε κατεύθυνση της Εθνικής οδού κι αν πηγαίνει κανείς, αν θέλει να τις επισκεφτεί, θα πρέπει πρώτα να τις προσπεράσει. Αριστερά θα στρίψουμε όταν δούμε την πινακίδα που δείχνει προς **Μουρίκι**. Ο δρόμος είναι καλός και θα συνεχίσουμε άνετα ως το χωριό. Εκεί όμως θα σταματήσουμε και αν θέλουμε να επισκεψτούμε την Υλίκη θα στρίψουμε αριστερά. Αλλιώς, αν συνεχίσουμε, θα βρεθούμε κατευθείαν στην Παραλίμνη. Αριστερά λοιπόν, στο χωματόδρομο, με τα δαιδαλώδη αγροτικά δρομάκια που δεν ξέρεις πού θα σε βγάλουν.

ΥΛΙΚΗ - μια αλλιώςτικη λίμνη-

Θα φτάσουμε στο μικρό χωριό Υλίκη κι από

κει θα συνεχίσουμε με τα πόδια. Είναι πολύ κοντά. Πλησιάζοντας αισθάνομαι πως είναι η πιο παράξενη λίμνη που είδα ποτέ. Σχήμα ακανόνιστο, νησάκια, κολπάκια, βουναλάκια. Αδύνατον να τη δεις ολόκληρη κι αδύνατον να καταλάβεις πού φτάνει. Μικροί λόφοι και βράχοι σε ξεγελάνε να νομίζεις ότι την είδες. Σε λίγο όμως, να την ξεπροβάλλει πάλι στην πρώτη στροφή! Είναι γαλάζια και ήρεμη σαν καθρέφτης. Στο βάθος το βουνό Μεσσήπιο στα ανατολικά, το Πτώο στα βόρεια, το Σφίγγειο δυτικά. Μοίρα της πάντα τα νερά να ανεβοκατεβαίνουν, γι αυτό και αυτή η γκριζα "κορδέλα" στις ακτές της που δείχνει τη διαφορετική στάθμη των νερών, κατά εποχή. Να φταίνε οι καταβόθρες που έφτιαξαν οι Μινύες; Ή κάποιες που άνοιξε η φύση στα ασβεστολιθικά πετρώματα του πυθμένα της; Να φταίνε εποχές ξηρασίας; Το γεγονός ότι μέρος από τα νερά της περνάνε στην Παραλίμνη που βρίσκεται χαμηλότερα; Ή, πιθανότερο, το ότι από κάποια εποχή, μήπε κι αυτή στο πρόγραμμα της ύδρευσης των Αθηνών; Πραγματικά από το 1957 ακόμα, όταν έγινε ορατή η ανάγκη να αυξηθούν τα νερά για την ύδρευση της Αθήνας, μιας πόλης που ο πληθυσμός της μεγάλωνε διαρκώς, η λίμνη Υλίκη "πρόσφερε πολύτιμες υπηρεσίες", με μεταφορά των νερών της στη λίμνη του Μαραθώνα, μέσω υδρευτικών εγκαταστάσεων. Σ' αυτό διευκόλυνε το χαμηλό υψόμετρο της λίμνης που έκανε εύκολη την άντληση με πλωτά και χειραία αντλιοστάσια. Μάλιστα το κεντρικό αντλιοστάσιο της Υλίκης είναι το μεγαλύτερο της Ευρώπης. Παρ' όλα αυτά, για ν' αποφύγουν την άντληση, τα νερά της λίμνης χρησιμοποιήθηκαν μόνο σε περιπτώσεις ανάγκης. Μια καλύτερη λύση δόθηκε με το έργο του "Ενωτικού Υδραγωγείου", μήκους 17,9 χλμ., που συνδέει το Μόρνο με την Υλίκη. Ωστόσο τα νερά της λίμνης κατέβαν και κατεβαίνουν συνεχώς κι αυτό προβληματίσε την ΕΥΔΑΠ, μέχρι που έγινε πρόταση να "στεγανοποιηθεί" ο βυθός της για να μη διαρρέουν προς την Παραλίμνη ή προς τις ανεξίτηλες καταβόθρες. Τότε λένε θ' ανέβει η στάθμη και δεν θα βλέπουμε πια αυτή την "κορδέλα" στις όχθες της που, εδώ που τα λέμε, δεν είναι καθόλου άσχημη στο μάτι. Αντίθετα είναι ένα ακόμα από τα στοιχεία που κάνει την Υλίκη μοναδική. Και για την

ΛΙΜΝΗ ΥΛΙΚΗ

Η λίμνη Υλική σε εποχές ξηρασίας. Από κανένα μέρος δεν βλέπεις τη λίμνη ολόκληρη.

ώρα η Υλίκη παραμένει λίμνη πλούσια σε ψάρια και όλα τα χαρακτηριστικά μιας φυσιολογικής λίμνης. Γι αυτό και δεν είναι απίθανο να δεις κάποιον ψαρά να τη διασχίζει με το βαρκάκι.

Συνεχίζουμε το περπάτημα γύρω από τη λίμνη, ώσπου κάποια στιγμή, κι ενώ κατηφορίζαμε ένα στριφτό μονοπάτι, ακούμε ένα γνώριμο ήχο από κουδούνια, που συνεχίζεται ώσπου να πάμε στην ακτή. Εκεί μας περιμένει ένα μικρό κοπάδι από πρόβατα και κατσίκια που βόσκουν. Την ώρα που φτάνουμε, μια προβατίνα έχει μόλις γεννήσει. Περιποιείται το μωρό της που σε λίγο τα καταφέρνει να σταθεί στα πόδια του. Η μάνα δεν δείχνει καθόλου πρόθυμη να την πλησιάσουμε. Βελάζει ενοχλημένη, κάπως απειλητικά. Απομακρυνόμαστε. Κάτω από ένα δέντρο συναντά-

Παλιές εγκαταστάσεις της ΕΥΔΑΠ στη Υλίκη.

με τους ιδιοκτήτες του κοπαδιού, ένα ζευγάρι με δυο υπέροχους Ελληνικούς Ποιμενικούς σκύλους. Πιάνουμε κουβέντα. Η Υλίκη είναι ο τόπος τους. Τα πρόβατα βόσκουν στην παραλία, τα φέρνουν σχεδόν κάθε μέρα. Την προβατίνα που γέννησε θα την πάρουν με το φορτηγάκι που είναι παρκαρισμένο πιο κει. Οι ποιμενικοί τους είναι μάνα και γιος, υπέροχοι, πραγματικά.

Τους αφήνουμε για να δούμε τη λίμνη από την άλλη μεριά..

-Να χαίρεστε τα ωραία ζώα σας, τους φωνάζουμε, φεύγοντας.

Ανεβαίνοντας ψηλότερα, βλέπουμε το κανάλι που συνδέει την Υλίκη με την Παραλίμνη η

οποία είναι ανατολικότερα, γύρω στα 2,5 χλμ απόσταση. Παλιά, ό,τι νερό ξεχειλίζει από την Υλίκη, μέσα από αυτό το κανάλι πέρναγε στην Παραλίμνη και από κει χυνόταν στον Ευβοϊκό κόλπο. Έτσι η περιοχή γλίτωνε από πλημμύρες.

ΧΑΛΑΡΩΣΗ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΛΙΜΝΗ

Θα μπορούσαμε να περπατάμε όλη μέρα γύρω από την Υλίκη, χωρίς να πλήξουμε. Γιατί, είπαμε, είναι μια λίμνη αλλιώτικη από τις άλλες. Τώρα όμως επιστρέφουμε, στο Μουρίκι, παίρνουμε το αυτοκίνητο και ξεκινάμε για την Παραλίμνη. Ο δρόμος είναι ευχάριστος και γεμάτος εκπλήξεις. Μα η καλύτερη έκπληξη μας περιμένει όταν φτάνουμε στην Παραλίμνη. Γιατί εδώ έχουμε μια λίμνη "κανονική"! Με σχήμα οβάλ, χωμάτινες όχθες και καλάμιές. Τριγύρω της ελαιώνας.

Βγαίνουμε έξω τρέχοντας. Όλοι νιώθουμε την ανάγκη να ξεπλώσουμε στην όχθη. Διαλέγουμε ένα σημείο προφυλαγμένο από δέντρα με την καλύτερη θέα. Ίσως ό,τι προσφέρει απλόχερα η Παραλίμνη, είναι η ξεκούραση. Και ίσως μας λείπει. Αλλά τι είναι αυτό που σε κάνει να νιώθεις τέτοια γαλήνη; Θα το καταλάβουμε σε λίγο, όταν θα πάψουμε να κουβεντιάζουμε, και θ' ακούσουμε άλλες "κουβέντες". Είναι οι φωνές των πουλιών που περνάνε πάνω από το κεφάλι μας. Κάθε είδους πουλιά, πετάνε στον ουρανό, βουτάνε στα νερά ή κελαηδάνε κρυμμένα στα καλάμια και στις τούφες των δέντρων. Φαίνεται πως επειδή δεν υπάρχουν πια πολλά νερά εδώ γύρω, η Παραλίμνη παίζει το ρόλο του υδροβιότοπου που φιλοξενεί όλη την ορνιθοπανίδα της περιοχής. Αυτό το επιβεβαιώνουν και κάποιοι κάλυκες από κυνηγετικά όπλα που βρίσκονται σκορπισμένοι στο χώμα.

Ωστόσο, σύμφωνα με όλες τις μαρτυρίες, τα πουλιά ήταν πολύ περισσότερα πριν από 10 ή 15 χρόνια. Εμείς δεν το καταλαβαίνουμε επειδή δεν έχουμε ξανάρθει. Αλλά οι ταχτικοί επισκέπτες της περιοχής, βεβαιώνουν πως λιγοστεύουν. Για την εικόνα των λιμνών αλλά και για την κατάσταση και την εξέλιξη της ορνιθοπανίδας στην περιοχή, πληροφορίες μας δίνει η μαρτυρία ενός κυνηγού που την επισκέφτηκε πριν από 4 χρόνια, τον Οκτώβρη του 2001: "Πηγαίνοντας προς το Μουρίκι από

ΠΑΡΑΛΙΜΝΗ

Κατασκήνωση ψαράδων στην Παραλίμνη. Ο φτερωτός κόσμος της Παραλίμνης.

την Εθνική οδό, κοντά στη λίμνη Υλίκη, είδα ένα κοπάδι γύρω στους 15 πελαργούς. Δεν είχα ξαναδεί πελαργούς τόσο νότια, και τώρα βρήκα μια τουλάχιστον φωλιά τους μέσα στο χωριό Μουρίκι. Στις όχθες και των δύο λιμνών, υπάρχουν πολλές σπηλιές από ψαράδες, με τις οικογένειές τους. Μάλιστα μερικοί έκαναν και μπάνιο! Το να δεις κοπέλες με μαγιό και πετσέτες στις όχθες της Υλίκης και της Παραλίμνης δεν είναι και πολύ οικείο φαινόμενο! Τα νερά που τέτοια εποχή είναι αρκετά καθαρά, έχουν ανέβει πολύ και έχουν πνίξει τις καλαμιές που υπήρχαν κατά μήκος της όχθης της Παραλίμνης, οι κορυφές των οποίων βροιάζονται τώρα στα 5-30 μέτρα μακριά από τις όχθες. Έχει δημιουργηθεί μια λωρίδα λίμνης ανάμεσα στα καλάμια και την όχθη. Δεν είδα ούτε μια φαλαρίδα, ούτε κανένα άλλο υδρόβιο, παρά μόνο ελάχιστα βουτηγάρια και ερωδιούς (διάφορα είδη). Πρώτη φορά είδα τόσο νεκρή από πουλιά την Παραλίμνη". Εμείς πάντως χαιρόμαστε ό, τι έχει απομείνει, κάνοντας όνειρα ότι με κάποιο σχέδιο, κάποια μέτρα, και μια καλή "διαχείριση", η λίμνη μπορεί να ξαναγίνει παράδεισος. Για την ώρα, μένουμε εδώ ξαπλωμένοι, χαζεύοντας και παρατηρώντας το φτερωτό κόσμο, ενώ οι

φωνές των πουλιών συνθέτουν μια από-κοσμη συναυλία. Είναι μια "τελετή" χαλάρω-σης, τόσο απρόσιτη στους ανθρώπους της πόλης. Εδώ το ταξίδι, με τα καλά του και τα κακά του, τελειώνει. Μπαίνουμε στο αυτοκίνητο για την επιστροφή μας στο "άστυ".

Ευχαριστίες οφείλω στον αρχαιολόγο κ. **Βασίλη Χαραχλιάνη**, για τις πληροφορίες που μας έδωσε. Στην κ. **Μίνα Λιβέρη** και στους άλλους του Δήμου Οπουντίων που φιλόξενα μας δέχτηκαν και πρόθυμα μας βοήθησαν. Στον κ. **Αλέξανδρο Ματσούκα** και σε όλους τους κτηνοτρόφους της περιοχής, για την "ξενάγηση" στις στάνες τους και για τις πληροφορίες που τόσο ευγενικά μας έδωσαν.

Βιβλιογραφία

- ♦ Νίκος Μπάτσος "Παλαιοχώρι - Μοτίνου", DVD, Δήμος Οπουντίων.
- ♦ Τριαντάφυλλου Δ. Παπαναγιώτου: "Λογικό Εικοσιένα", Δήμος Οπουντίων, Αθήνα 2000.
- ♦ Grimek's "Animal Life Encyclopedia".

Τμήμα από τον χάρτη Στερεά Ελλάδα 1: 250 000 των Road Editions.

ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΒΟΙΩΤΙΑΣ

ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΡΔΙΑ ΣΤΗΝ ΒΟΙΩΤΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΒΛΕΜΜΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Ο Νομός Βοιωτίας ανήκει στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδος. Γεωγραφικά βρίσκεται στο κέντρο της Στερεάς Ελλάδας ενώ βρίσκεται σε απόσταση αναπνοής από το λεκανοπέδιο της Αττικής. Η μακρά ιστορία και η πλούσια πολιτιστική παράδοση του τόπου μας, συνδυάζονται με την καταγραφή σημαντικών ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης. Ο Νομός μας παρουσιάζει, λόγω της μορφολογίας του εδάφους, έντονη ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα και ιδιαίτερα της γεωργίας με σημαντική εξάρτηση από τον δευτερογενή τομέα, αφού το 50% της απασχόλησης εντοπίζεται στην βιοτεχνία - βιομηχανία. Μέσα σε μια χρονική περίοδο 20 ετών η αρχική εξάρτηση του Νομού από τον πρωτογενή τομέα μεταφέρεται σταδιακά στον δευτερογενή και ιδιαίτερα σε μεταποιητικές δραστηριότητες, οι οποίες απαντώνται κατά κύριο λόγο σε μία γεωγραφική περιοχή (αυτή που γεινιάζει με την Αττική). Τα τελευταία χρόνια όμως αναπτύσσεται σημαντικά και ο τομέας των υπηρεσιών και του τουρισμού. Όμως και ο τριτογενής τομέας είναι τομέας, που μπορεί να αναπτυχθεί ο νομός και να τονωθούν τα εισοδήματα της περιοχής και των κατοίκων. Ειδικότερα η στρατηγική για την ανάπτυξη του τουρισμού μπορεί να εστιασθεί σε υπαρκτές δυνατότητες, οι οποίες μπορούν να μεγεθυνθούν λόγω των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της περιοχής.

- ♦ Η περιοχή βρίσκεται πάνω στον δημοφιλή τουριστικό άξονα Αθήνα-Θήβα-Δελφοί-Αράχωβα-Παρνασσός.
- ♦ Θρησκευτικά κέντρα, αρχαιολογικοί χώροι και μουσεία είναι διάσπαρτα στη βοιωτική γη, (Θήβα, Χαιρώνεια, Ορχομενός, Ι.Μ. Οσίου Λουκά κτλ.)
- ♦ Διαθέτει σημαντικούς πολιτιστικούς πόρους και φυσικές ομορφιές, οι οποίοι μπορούν να προσελκύσουν ιδιαίτερες κατηγορίες πληθυσμού του τουρισμού.
- ♦ Διαθέτει σημαντικούς συνδυασμούς ορεινού και θαλάσσιου τουρισμού στον άξονα Ελικώνας-Κιθαιρώνας και Κορινθιακός.

Τέλος οι παραγωγικές τάξεις του νομού Βοιωτίας υποστηρίζουν ένθερμα την πραγματοποίηση μεγάλων επενδύσεων στο νομό, που θα συμβάλουν ενεργά στην περαιτέρω οικονομική αναβάθμιση της περιοχής.

Το Επιμελητήριο Βοιωτίας θα αποτελέσει βασικό συμπαράστατη για την ευόδωση οποιουδήποτε επενδυτικού ενδιαφέροντος.

Με τιμή

Αγγελίδης Παναγιώτης

Πρόεδρος του Επιμελητηρίου Βοιωτίας

Οικονομικός Επόπτης της Κεντρικής Ένωσης Επιμελητηρίων Ελλάδας

Λ. Κουτσοπετάλου 1, ΛΙΒΑΔΕΙΑ, Τ.Κ. 32100 Τηλ. 22610 28281, fax: 22610 21347
Παράρτημα Θήβας : Δίρκης 20, Τ.Κ. 32200 Τηλ. 22620 89630, fax: 22620 89630
<http://www.viotiachamber.gr>, e-mail: epimviot@otenet.gr

Ανακαλύψτε Τη Βοιωτία